

Nr 739.

Av herr **Holmgren**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, angående försvarsväsendets ordnande.

Nödvändigheten för vårt land att vid krigiska konflikter i största möjliga utsträckning hålla kriget utanför Sveriges gränser genom att hindra fientlig landstigning på den svenska kusten och hindra fienden att sjöledes verkställa härjningar mot våra rika kustlandskap samt behovet av att skydda våra livsviktiga sjöförbindelser hava enligt min bestämda uppfattning i försvarskommissionens betänkande icke ägnats den omsorg, som svarar mot Sveriges läge och intressen. Även med hänsyn till möjligheten av neutralitet måste vårt sjöförsvär upprätthållas för att alltjämt kunna representera den respektfaktor, som kan medverka till att vi få förbliva utanför krigiska konflikter.

I ovannämnda förslag hava flottans uppgifter och i samband härmed även flottans storlek beskurits i sådan omfattning, att riksförsvaret i sin helhet icke kommer att kunna fylla kravet »att avhålla främmande makter att med våld tvinga den svenska statsledningen till politiska eftergifter». En försvagad flotta kan ej heller, vilket dock kommissionen förutsätter, utgöra ett sådant hot mot en invasion över Östersjön, att sannolikheten för en sådan minskas. Den förkrympta flottan kan icke hållas i stridsdugligt skick till följd av brist på kvalificerad personal samt övningsanslagets otillräcklighet.

Man synes, i okunskap om förhållandena till sjöss och deras betydelse särskilt för ett land av Sveriges geografiska beskaffenhet, icke ännu hava insett, vilken katastrofal inverkan på våra möjligheter till självförsvär och till neutralitetens bevarande, som ett beslut i enlighet med försvarskommissionens förslag skulle innebära för Sverige. Statsmakterna skulle påtaga sig ett fruktansvärt ansvar genom ett beslut av sagda art. Sveriges prestige inom Östersjöområdet skulle nedgå till stor skada för vårt lands politiska och ekonomiska intressen. Må man betänka detta, innan man låter förleda sig till att nedsätta sjöförsvarets effektivitet.

Särskilt det allvarliga utrikespolitiska läget nutilldags pekar på att alla försvarsgrenar, alltså även flottan, böra förstärkas. Ett gott flygvapen är numera för oss även nödvändigt, men detta flygvapen kan ingalunda, såsom man på sina håll vill tro, övertaga några av flottans uppgifter i försvarets tjänst. Vad sjöhandel och sjöfartsskydd beträffar är det likaså klart, att härför krävas fartyg. Kommerskollegii yttrande samt yttranden av våra export- och sjöfartsföreningar måste upptagas till allvarlig prövning. Det gäller här svenska intressen av utomordentligt omfattande art och det vore ett ödesdigert misstag, om dessa myndigheters och organs äskanden skulle förklinga ohörda. Det är felaktigt att låta lantförsvarets stärkande köpas på bekostnad av sjöförsvaret.

Regeringens proposition beaktar — detta må villigt erkännas — vissa av de ovan angivna kraven, men även där drager man icke de praktiska konsekvenserna av uttalade principer. Vårt svenska sjöförsvaret bygges icke upp med välvilliga deklARATIONER utan härför krävas positiva åtgärder, vilka snarast måste sättas i verket. I anslutning härtill framläggas nedan de yrkanden, vilka f. n. synas vara de ur ovannämnda synpunkter viktigaste ändringarna i propositionen angående Sveriges försvarsväsende.

1. *Flottans ersättningsbyggnad.*

I ersättningsbyggnaderna få ej inräknas kostnaderna för modernisering av Sverigeskeppen, då dessa åtgärder äro av underhållsnatur och därigenom inga fartyg ersättas.

Den avsedda utredningen om framtida fartygstyper och flottans behov av fartyg måste slutföras inom ett år. I avvaktan härför böra dock byggas sådana fartyg, som krävas för komplettering av redan byggda eller under byggnad varande fartygsförband, dels även i enlighet med marinmyndigheternas förslag anskaffas en division om sex motortorpedbåtar för mera lokala försvarsändamål. Sistnämnda anskaffning skulle medgiva att redan i fred bedriva övningar med ett förband av fartyg, vilkas lämpligaste beskaffenhet och handhavande måste vara klarlagda med hänsyn till materielanskaffning och utnyttjande vid krigstillfälle.

I enlighet härmed böra byggas

2 jagare av Ehrensköld-typ	13,800,000	kr.
2 ubåtar av Sjölejonet-typ	8,000,000	»
6 motortorpedbåtar	3,000,000	» samt
för slutförande av arbeten å under byggnad varande		
fartyg anvisas	3,840,000	»
	28,640,000	kr.

Denna summa bör fördelas på de närmaste 3 åren, vadan *anslaget för flottans ersättningsbyggnad nu bör upptagas till omkring 9,547,000 kr. för år 1936—37*. Samma kvot för här omförmälda fartyg bör ingå i ersättningsbyggnadsanslagen för 1937—38 och 1938—39, men för sistnämnda tvenne år uppstår med sannolikhet efter slutförd utredning om flottans framtida sammansättning behov av avsevärt höjda anslag för ändamålet. Det må erinras om att marinmyndigheterna i sina yttranden till försvarskommissionens betänkande med då tillgängliga utgångspunkter beräknat anslagsbehovet till mer än 15 milj. per år.

Moderniseringen av Sverigeskeppen bör framdeles föranleda ökning av underhållsanslaget. Förstärkningen av dessa fartygs *luftvärnsartilleri* bör snarast påbörjas. Kostnaden för detta belöper sig på summa 7.5 milj. kronor. Genom fördelning på fem år erfordras alltså härför årligen ett anslag av 1.5 milj. kronor.

2. Skeppsgossekårerna.

1923 års försvarsrevision uttalade rörande skeppsgosseinstitutionen bl. a. att rekrytering genom karlskrivning från skeppsgossekåren, jämförd med rekrytering genom anställning medelst kontrakt, på grund av betydligt lägre medeltjänstetid i sjömanskåren för före detta skeppsgossar än för kontraktsanställda rekryter, vilka i de flesta fall taga tjänsten vid flottan som en mera tillfällig anställning, ställer sig i ekonomiskt hänseende avsevärt gynnsammare för staten än rekrytering på det senare sättet.

Försvarsrevisionen framhöll vidare, att från skeppsgossekår utgångna matrosar i korprals- och underofficersskolorna hava betydligt lättare att tillgodogöra sig utbildningen än kontraktanställt manskap, ävensom att f. d. skeppsgossar i allmänhet ådagalägga bättre sjömansegenskaper och bättre uppförande än kontraktsanställt manskap.

Med hänsyn till nu angivna omständigheter och då den plikttrohet och hängivenhet för sitt vapen, som alltid utmärkt flottans underofficerskår, till icke ringa del torde få tillskrivas den tradition, som delvis skapas genom skeppsgossekåren, i det att många skeppsgossar utgå från hem, där familjefadern tillhör flottan och där de från barndomen uppvuxit i den uppfattningen att de liksom sina fäder skola ägna sjövapnet sitt liv, kom försvarsrevisionen till den uppfattningen, att *skeppsgossekåren är av sådant värde för sjömans- och underofficerskårernas rekrytering, att densamma allt fortfarande bör ingå såsom ett led i vår marinorganisation.*

Detta försvarsrevisionens nu tretton år gamla uttalande har helt och hållet samma giltighet ännu i dag.

Kungl. Maj:t har i försvarspropositionen räknat med i huvudsak oförändrade personalstater för flottan. Detta torde med hänsyn till föreliggande förhållanden för det närvarande vara riktigt, men ur organisationen bör icke då bortskäras en så viktig och för underofficers- och sjömanskårernas rekrytering så betydelsefull länk som skeppsgossekåren.

Skeppsgossekåren i Karlskrona måste därför bibehållas i enlighet med försvarskommissionens förslag.

3. Flottans ersättningspersonal.

10 % ersättningspersonal för sjötjänsten och 5 % för landtjänsten bör beräknas, när erfarenheten visat, att ett jämförelsevis stort antal av personalen alltid är frånvarande på grund av sjukdom, tjänstledighet och andra orsaker. Utan dylik ersättningspersonal uppstå stora svårigheter att vederbörligen tillgodose personalbehovet på olika tjänstgöringsplatser, varjämte personalen ofta icke kan beredas den tjänstledighet, som dels erfordras såsom rekreation och dels numera är att betrakta såsom en del av avlöningen.

4. Flottans rustningsplan.

Rustningarna böra i den mån personalkadern det medgiver ökas dels med skeppsgossefartygen sommartid, dels med ubåtar under vintern samt med ett

pansarskepp, tre ubåtar och två jagare under sommaren. Sverige-divisionen med sina tre fartyg bör åtminstone varje sommar beredas möjlighet att fulltaligt samövas så som divisionen kommer att uppträda under krig.

5. Örlogsbasen i Karlskrona.

Försvarskommissionen har föreslagit indragning av dels det detachement ur Kronobergs regemente, som nu utgör infanteribesättningen i Karlskrona fästning, samt dels av det dit förlagda ingenjörkompaniet.

Dessa indragningar äro ägnade att i händelse av krig nedsätta möjligheterna för ett försvar särskilt av Karlskrona krigshamn, huvudbasen för svenska örlogsfloTTan. Försvaret av Karlskrona måste betecknas såsom en försvarsangelägenhet av största vikt. Att vid ett krigsutbrott med följande mobilisering draga bort en del av den vapenföra ungdomen från Karlskrona och där endast hålla landstormstrupper kan ej vara riktigt. Utbildad linjetrupp, redan i fredstid förlagd till Karlskrona och utbildad i samverkan med de marina stridskrafterna därstädes, är alltjämt erforderlig. Detta gäller även ingenjörkompaniet. I myndigheternas yttranden hava dessutom framdragits mycket bärande skäl dels för att förstärka luftvärnet i Karlskrona, vilket är oavvisligen nödvändigt, dels för att dit permanent förlägga jämväl flygstidskrafter.

I likhet med de synpunkter, vilka gjort sig gällande på andra platser där regementsindragningar föreslagits, vill jag framhålla att ett genomförande av försvarskommissionens förslag skulle för Karlskrona medföra att summan av nu utgående avlöningar till truppförband och varvpersonal skulle komma att minskas med minst 600,000 kronor per år. Vid denna beräkning har hänsyn tagits till de ökningar, som ifrågasatts med avseende på skeppsgossekåren, kustartilleriet och flottans underofficersskola. Skulle i enlighet med regeringspropositionen skeppsgossekåren komma att indragas, komme detta att medföra ytterligare minskning i omsättning av produkter av olika slag såväl för staden Karlskrona som omgivande landsbygd.

Frånsett sistnämnda lokala hänsyn måste med tanke enbart på Sveriges försvarsintressen, följande yrkanden framställas.

Kronobergs regementes detachement och fortifikationskompaniet i Karlskrona måste bibehållas, varjämte i Karlskrona bör ordnas permanent förläggning av ett större detachement ur flygvapnet än det nu dit förlagda, vilket detachement bör omfatta spanings-, torped- och jaktförband. Karlskrona luftvärn måste förstärkas utöver vad som föreslås i försvarskommissionens förslag. Förläggningen i Karlskrona av samtliga förband från flottan, armén och flygvapnet bör göras till föremål för erforderlig utredning.

6. Fänrikarnas ställning.

Kungl. Maj:t har i proposition nr 225 godtagit försvarskommissionens förslag att slopa underlöjtnantsgraden som tjänstegrad för officerare.

Enligt nu gällande organisation erhåller officersaspirant efter avlagd officersexamen konstitutorial som fänrik. Efter 2 års väl vitsordad tjänst som

fänrik erhålles befordran till och fullmakt såsom underlöjtnant. Denna befordran bortfaller vid den föreslagna nya organisationen. I stället erhåller fänrik efter 2 års provtjänstgöring fullmakt i samma grad.

Slopandet av underlöjtnantsgraden innebär otvivelaktigt skapandet av klarhet i tjänsteställningen mellan å ena sidan löjtnanter och fänrikar och å andra sidan fanjunkare (flaggunderofficerare), vilka i nu gällande organisation räkna tjänsteställning lika med underlöjtnant efter utnämningsdatum.

Det innebär emellertid ett sänkande av tjänsteställningen för fänrikar med mera än två års tjänstetid, i förhållande till nyssnämnda underofficersgrad. Detta må kunna utan större olägenhet låta sig göra inom armén, men kommer inom marinen och särskilt inom flottan samt inom flygvapnet att medföra oegentligheter i fråga om befälsförhållandena samt för här nämnda äldre fänrikar en lägre tjänste- och löneställning än som motsvaras av officerarnas befattningar och ansvarsställning.

Svenska officersförbundet har i yttrande över försvarskommissionens betänkande påvisat, att de av försvarskommissionen föreslagna staterna för löjtnanter och fänrikar i medeltal motsvara något under 4 tjänsteår, och gjort gällande, att staterna böra så avpassas, att löjtnantslön i de flesta fall bör kunna påräknas efter tre års tjänstgöring som officer, vid vilken tjänsteålder försvarskommissionen ansett, att befordran till löjtnant i de flesta fall skall kunna äga rum.

Officersförbundet har även på anförda skäl i stort sett förordat försvarskommissionens förslag med nedanstående ändringar:

1) »Befordran till löjtnant bör vid armén i allmänhet äga rum efter tre års tjänst som officer med därunder genomgången truppofficersskola. — — —

2) Vid marinen och flygvapnet äger befordran rum till löjtnant efter två års tjänst, därest lön finnes disponibel: i annat fall sker befordran till löjtnant efter tre års tjänst som officer.»

De båda sjöofficersföreningarna hava emellertid hävdadt en härifrån avvikande uppfattning. Sålunda uttalar Sjöofficersföreningen i Karlskrona: »SOFK kan endast tillstyrka en sammanslagning av de båda tjänstegraderna under den förutsättningen, att fänrik, som visat sig lämplig som officer, efter de två prövoåren blir befördrad till löjtnant i eller vid flottan. SOFK måste på det bestämdaste avstyrka, att nuvarande fänrikstid ytterligare förlänges, särskilt därför, att fänrikarna efter två års tjänstetid erfordras som kvarterschefer, vakthavande officerare på eget ansvar inför fartygschefen såväl till sjöss som i hamn, och bör hava löjtnants tjänsteställning.»

Sjöofficersföreningen i Stockholm vill icke heller ansluta sig till försvarskommissionens förslag, utan anför bl. a.: »Befordran till löjtnant bör kunna äga rum efter två år, därest lön finnes disponibel. Befordran till löjtnant i flottan bör äga rum efter en tjänstetid av två år, därest befordran till löjtnants beställning dessförinnan ej kunnat äga rum.»

»Sjöofficersföreningens Stockholmskrets vill i anslutning härtill på det bestämdaste avstyrka, att tiden i den lägsta officersgraden (enligt kommissionens förslag fänrik) förlänges till tre år. Efter två års tjänstgöring er-

fordras nämligen de unga officerarna som kvarterschefer ombord även å pansarskeppen och böra de då hava löjtnants tjänsteställning.»

Jag finner vad sjöofficersföreningarna anfört om behovet ur tjänstesynpunkt av befordran vid flottan från den lägsta officersgraden till löjtnant bärande och riktig. Jag finner även, att de skäl, som tala för befordran till löjtnants tjänsteställning efter två års tjänst som officer vid flottan, kräva erhållande av löjtnants lön efter samma tid. Det är icke rimligt, att en vakthavande officer ombord, vilken jämlikt gällande reglements föreskrift »föorer befälet över fartyget å fartygschefens vägnar och är honom ansvarig för sin vakt» skall kunna innehava fänriks tjänstegrad. Vakthavande officer bör ovillkorligen innehava löjtnants grad. Vakthavande officeren skulle annars komma att innehava lägre tjänsteställning än omkring ett tiotal av ombord på de större fartygen tjänstgörande underofficerare, vilket är i hög grad oegentligt och felaktigt.

Då så är förhållandet, bör antalet fänrikslöner icke beräknas större än storleken av två årsklasser från sjökrigsskolan utexaminerade fänrikar. En årsklass officerare vid flottan har under de senaste åren uppgått till i medeltal 11. Högsta antalet fänrikslöner vid flottan bör alltså i staten för sjöofficerskåren upptagas till 22. Övriga i *Kungl. Maj:ts prop. nr 225 upptagna fänriksbeställningar böra överföras till löjtnantsbeställningar*, med rätt för Kungl. Maj:t att, om vakanta löjtnantslöner finnas, tilldela ett motsvarande antal av befintliga övertaliga fänrikar fänriks lön.

I samband härmed vill jag även förorda, att vid kustartilleriet 6 och vid flygvapnet 8 fänriksbeställningar överflyttas till löjtnantsbeställningar.

I anslutning till det ovan anförda föreslår jag,

att riksdagen för budgetåret 1936/1937 anvisar ett anslag för flottans ersättningsbyggnad av 9,547,000 kronor för bestridande av kostnaderna för dels under byggnad varande fartyg, dels påbörjandet av 2 jagare, 2 ubåtar och 6 motortorpedbåtar;

att riksdagen för budgetåret 1936/1937 anvisar ett anslag av 1.5 miljon kronor för att påbörja förstärkningen av luftvärnsartilleriet å pansarskeppen av Sverige-typ;

att vid försvarsväsendets utformande anslagen för flottan ökas utöver vad i proposition nr 225/36 angives med hänsyn därtill att skeppsgossekåren i Karlskrona bibehålles;

att vid bestämmandet av flottans organisation 10 % ersättningspersonal avses för sjötjänsten och 5 % för landtjänsten;

att flottans rustningsplan ökas i enlighet med i motionen angivna detaljförslag;

att Kronobergs regementes detachment och fortifikationskompaniet i Karlskrona bibehållas, att i Karlskrona ordnas permanent förläggning för ett större detachment ur flygvap-

net, att Karlskrona luftvärn förstärkes och att utredning verkställes om förläggningen av till Karlskrona förlagda förband ur marinen, armén och flygvapnet; samt

att visst antal fänriksbeställningar vid flottan och kustartilleriet överföras till löjtnantsbeställningar i enlighet med i motionen angivna grunder.

Stockholm den 18 april 1936.

Bj. Holmgren.